

Jubilæumsfugl, januar 2026: Grågås

- Af Henning Heldbjerg

For 50 år siden var grågås en fåtallig og spredt ynglefugl i Sønderjylland. I det første atlasprojekt (1971-1974) registreredes den blot ynglende i de østligste egne af Sønderjylland. Med enkelte undtagelser (isolerede forekomster inde i landet), fandt man den ved Haderslev, Åbenrå og Sønderborg samt ved de kystnære egne fra Als og nordpå til Lillebælt. I det seneste atlasprojekt (Atlas III, 2014-17) havde arten spredt sig betydeligt, stadig med tyngdepunktet i Sønderjyllands østlige egne, men nu også med forekomst i hele Vadehavet og også i indlandet ved mange søer, moser, åer mv.

Foto: Johan Chr. Homann

De største forekomster af rastende grågæs ses ved Vadehavet henholdsvis ved Margretekog og Saltvandssøen med op til 5000 rastende og ved Ballum Forland med over 2500 rastende. På Sønderjyllands østkyst ses flest ved Hindemad med op til 3000 rastende og Bundsø, Kollund og Hostrup Sø med op til 2000 rastende. Flest ses fra midt i juli til hen i oktober.

Bestandsudvikling

Antallet af grågæs i Danmark er steget markant i løbet af det sidste halve århundrede. Ynglefugleindekset fra punkttællingerne viser, at antallet er syvdoblet siden 1980, men nu er stabiliseret, og NOVANA vandfugletællingerne viser, at efterårsforekomsten er cirka 10-doblet siden 1980 til omkring 150.000 fugle. Mest bemærkelsesværdigt er dog stigningen i vinterforekomsten. Helt frem til cirka 2000 var der stort set ingen grågæs i Danmark om vinteren, men midvintertællingerne viser, at der nu er omkring 100.000 hver vinter. Disse fugle er ynglefugle fra Danmark, med nordlige gæster fra Norge, Sverige og Finland og med færre gæster fra Tyskland og Polen (mest i Østdanmark) og Holland (mest i Vestdanmark).

Der menes at være flere forskellige årsager til stigningen i bestanden. Etableringen af de vintergrønne marker har skabt en forbedret overlevelse, og arten har været god til at tilpasse sig ændringer. Klimaændringerne og de mildere vintre i Nordeuropa har mindsket behovet for at trække, hvilket også kan have reduceret dødeligheden. Oprettelse af jagtfrie reservater menes også at have haft en gunstig effekt på bestanden, og den store bestand muliggør stadig et årligt dansk vildtudbytte på cirka 50.000 grågæs.

Foto: Johan Chr. Homann

Træk og overvintring

Inden for det seneste halve århundrede har bestanden ændret trækmønster og overvintring. For 50 år siden fløj stort set hele bestanden til Donana i Sydspanien, hvilket særligt genfund af ringmærkede fugle har vist. I 1950'erne var 75 % af alle vinter-genfund af danskmærkede grågæs fra Spanien og stort set resten fra

trækruten i Holland og Frankrig. Hvert årti siden da, er andelen af spanske genfund aftaget gradvist, mens andelen af danske genfund er steget, så de har udgjort mere end 50 % siden 2010'erne (Fig. 1).

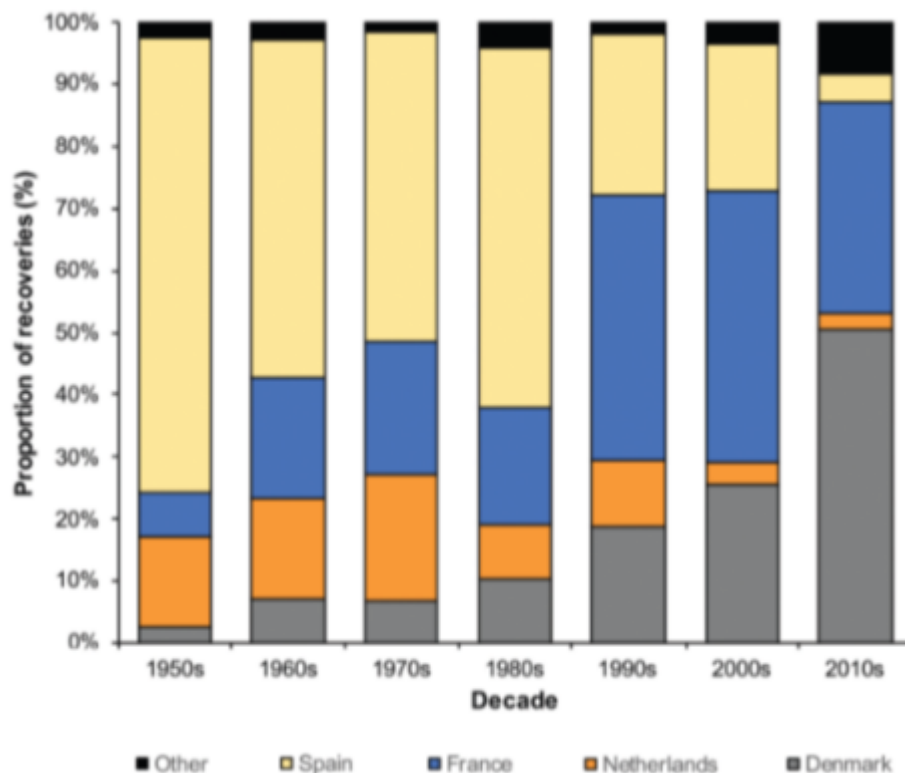

Fig. 1. Fordelingen af vintergenfund (Nov-Feb) af grågæs mærket i ynglesæsonen i Danmark 1950-2020. Figuren stammer fra Clausen et al. 2023*.

De fleste danske grågæs overvintrer nu i Danmark, men enkelte fugle tager hvert år til Holland, og GPS-mærkede fugle har vist, at der fortsat er danske ynglefugle, der trækker til Spanien. De få GPS-mærkede fugle i Sønderjylland har vist sig at være ægte standfugle. Fra mærkningsområdet ved Rødekro er de maksimalt nået til Haderslev mod nord og mod syd har de taget på flere kortere ophold i Vadehavet ved den dansk-tyske grænse.

Genfund har også vist, at der er forskel på oprindelsen af de trækkende grågæs, der ses i det vestlige og østlige Sønderjylland. De norske fugle trækker ned langs den jyske vestkyst og ses nær Vadehavet i det tidlige efterår, hvorefter de trækker videre. De svenske fugle opholder sig derimod i det østlige Sønderjylland, idet dette område udgør en forlængelse af deres vinterkvarter på Fyn, Sjælland og Lolland-Falster, og de kan sagtens blive her hele vinteren igennem.

*Clausen, K. K., Heldbjerg, H., & Fox, A. D. (2023). Status, origin and harvest of increasing numbers of Greylag Geese *Anser anser* occurring in Denmark throughout the annual cycle. *Wildfowl*, 73, 3-25.